

Kommunstyrelse
Ylva Opard
Ekonomichef
Ylva.opard@heby.se

Kommunstyrelsen

Tillfälligt statsbidrag till vissa kommuner och regioner för kommunala åtgärder för en ekonomi i balans

Förslag

Kommunstyrelsens beslut

- Godkänner ordförandebeslutet till remissvar.

Ärendet

Heby kommun är remissinstans till finansdepartementets promemoria Tillfälligt statsbidrag till vissa kommuner och regioner för kommunala åtgärder för en ekonomi i balans.

Heby kommun har följt Sveriges Kommuner och regioner, SKR, arbete med att besvara promemorian. Heby kommuns remissvar är i stort densamma som SKRs remissvar. Sista dagen för att lämna svar på remissen var 14 maj och därför har Heby kommuns svar beslutats och överlämnats genom ordförandebeslut.

Sammanfattning

I promemorian lämnas förslag till en förordning om tillfälligt statsbidrag till enskilda kommuner och regioner som är i behov av att vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans och en god ekonomisk hushållning. Enligt förslaget ska bidraget få ges till en kommun eller region som vid utgången av 2019 hade en svag ekonomi och som har behov av att vidta en eller flera omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder inom sin verksamhet i syfte att främja en ekonomi i balans och en god ekonomisk hushållning.

Kommuner och regioner ska enligt förslaget få ansöka om bidrag. En ansökan ska bl.a. innehålla en redovisning av det ekonomiska läget, vilka åtgärder som bidraget söks för och uppskattade kostnader. Det föreslås att det ska finnas ett särskilt beslutsorgan hos Kammarkollegiet, Delegationen för kommunal ekonomi i balans, som ska pröva frågor om bidragen. Delegationen ska bl.a. bedöma om de åtgärder som anges i en ansökan är lämpliga för att främja en ekonomi i balans och en god ekonomisk hushållning eller om det finns mer ändamålsenliga åtgärder.

Kommuner och regioner som har en högre skattesats än genomsnittet ska enligt förslaget prioriteras bland inkomna ansökningar. Bidrag ska få ges som hel- eller delfinansiering och betalas ut i två delar. Vidare föreslås bestämmelser om att ett bidrag i vissa fall inte ska betalas ut och att det ska kunna återkrävas. Förordningen om tillfälligt statsbidrag till enskilda kommuner och regioner föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021 och upphöra vid utgången av 2024.

Remissvar

3.2 Heby kommun tillstyrker inrättandet av en delegation för kommunal ekonomi i balans

Heby Kommun ser mycket positivt på att regeringen inrättar en delegation i syfte att stimulera ekonomiskt svaga kommuners och regioners ekonomiska förutsättningar. Arbetssättet har, rätt använt, stor potential att hjälpa kommuner och regioner att förbättra sin ekonomiska situation.

Delegationen föreslås få ett stort manöverutrymme, både beträffande inriktning på åtgärderna och vilka kommuner och regioner som kommer att prioriteras. Det är därför av största vikt att delegationen och tillhörande sekretariat får en relevant och bred kunskap om kommuner och regioner.

3.3 De föreslagna urvalskriterierna bör slopas

Heby Kommun instämmer i regeringens intention att bidrag bör ges till kommuner och regioner med svag ekonomi. Problemet är att de tre kriterierna inte är tillräckligt träffsäkra. En anledning till detta är att många kommuner med stora omstrukturingsbehov fick betydande tillskott från de så kallade välfärds miljarderna på grund av stort flyktningmottagande. Dessa kommunernas ekonomi framstår därför som bättre än de faktiskt är när man tittar på de år som urvalskriteriet avser (2015-2019).

Sammanlagt är det bara knappt 40-talet kommuner och sex regioner som kan vända sig till delegationen med de föreslagna kriterierna. Bland dessa finns kommuner och regioner med vitt skilda förutsättningar, medan ett antal med stort omstrukturingsbehov hamnar utanför. Av de 42 kommuner som har negativ soliditet kvalificerar sig endast 19 kommuner för att få ansöka. Heby Kommun anser att delegationen särskilt bör uppmärksamma kommuner och regioner med långvarig befolkningsminskning och svag ekonomisk ställning.

Urvalskriteriet negativt balanskravsresultat är särskilt problematiskt, eftersom det medför att ett par kommuner inte kvalificerar sig, då de har nyttjat resultatutjämningsreserven för att uppnå ett nollresultat och därigenom slippa att återställa ett negativt balanskravsresultat. Om kriteriet ska vara kvar bör det ändras till "Resultat efter balanskravsjusteringar".

När Kommundelegationen med lyckat resultat för deltagande kommuner och landsting genomfördes i början av 2000-talet formulerades inga urvalskriterier. Samtliga var behöriga att ansöka om bidrag för omstrukturingsinsatser, men kommuner och landsting med låga skattesatser valdes bort av Kommundelegationen. Heby Kommun anser att de kommuner och regioner som anser sig behöva göra förändringar ska få ansöka till delegationen, vilken i sin tur beslutar utifrån behov, i stället för den föreslagna ordningen med trubbiga urvalskriterier. Heby Kommun avstyrker mot denna bakgrund de föreslagna urvalskriterierna.

Långsiktigt inriktade åtgärder bör prioriteras

Den kommande demografiska utvecklingen gör att samtliga 310 kommuner och regioner har ett behov av att kontinuerligt effektivisera sin verksamhet. Kommuner och regioner med långvarigt svaga ekonomiska resultat och svag soliditet behöver därtill genomföra förändringar i verksamheten för att komma i rätt kostnadsläge. Eftersom delegationens målgrupp är kommuner och regioner med de största ekonomiska utmaningarna bör behovet av långsiktigt inriktade åtgärder prioriteras. Effektiviseringsåtgärderna inom de i promemorian utpekade områdena är en bred ansats och kan inkludera det mesta. För vissa kommuner och regioner kan insatser

inom dessa områden vara rätt väg mot en effektivare verksamhet, men för många andra kan mer direkta kostnadsminskande åtgärder vara mer aktuella.

En viktig fråga för delegation är vilka slags kostnader som ska vara sökbara. Heby Kommun anser att det är viktigt att delegationen använder ett brett kostnadsbegrepp beträffande de ansökta åtgärderna.

3.4 Ansökan bör kunna förenklas och fokusera på de avsedda åtgärderna

Kommunernas och regionernas ansökan ska innehålla en redovisning av följande fyra delar: hur den sökande uppfyller förutsättningarna för att anses ha en svag ekonomi, den ekonomiska utvecklingen och det ekonomiska läget i kommunen eller regionen i övrigt, vidtagna och planerade åtgärder med anledning av den ekonomiska situationen i kommunen eller regionen, och den eller de åtgärder bidraget söks för, vad som ska uppnås med respektive åtgärder och uppskattad kostnad för denna.

Heby Kommun befarar att denna ansökningsprocess blir onödigt betungande. Om de tre urvalskriterierna kvarhålls bör exempelvis de två första delarna kunna avskaffas, eftersom regeringen då redan definierat vilka kommuner och regioner som ingår i målgruppen.

Omfattande ansökningskrav ökar också risken för att processen blir konsultberoende.

3.5 Delegationen måste ta stor hänsyn till skilda lokala förutsättningar

Delegationen ges ett starkt mandat att bevilja, avslå och föreslå alternativa åtgärder. För att delegationen ska lyckas med sitt uppdrag krävs att den tar avstamp i de lokala förutsättningarna och ger kommuner och regioner stort inflytande.

Kort tidshorisont för att ansöka om och genomföra åtgärder

Det är en snäv tidshorisont att hinna åstadkomma de ansökta åtgärderna fram till slutredovisningen som ska vara avklarad senast 2024. Det gäller särskilt för större omstruktureringsåtgärder, vilka inte sällan medför att initiativ om folkomröstningar startas och får acceptans av den behövliga 1/3-delen av fullmäktigeledamöterna. Därmed riskerar processen att kraftigt försenas. Det vore väldigt olyckligt om en kommun eller region blir återbetalningsskyldiga av dylika orsaker.

I tjänsten
Ylva Opard
Ekonomichef